INTERNET STIFTELSEN

Till Justitiedepartementet

Ju2022/03121

Internetstiftelsen har genom remiss beretts tillfälle att avge yttrande över *SOU 2022:52 Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel*.

Om Internetstiftelsen

Internetstiftelsen är en oberoende, affärsdriven och allmännyttig organisation. Vi verkar för ett internet som bidrar positivt till människan och samhället.

Vi är en stiftelse och vår urkund slår fast att vi ska säkerställa en stark och säker infrastruktur för internet som tillgodoser dagens och framtidens behov i Sverige samt främja forskning, utbildning och undervisning med inriktning på internet. Vi ansvarar för internets svenska toppdomän .se och sköter även drift och administration av toppdomänen .nu. Intäkterna från affärsverksamheten finansierar en rad satsningar i syfte att möjliggöra att människor kan nyttja internet på bästa sätt och att ge kunskap om internetanvändningen i Sverige samt digitaliseringens påverkan på samhället. Vi tillhandahåller evenemang och utbildningsinsatser som gör det enklare att förstå och använda internets tjänster och som bidrar till ökad kompetens och fler möten som främjar internetinnovation. Vi stöttar även olika fristående uppdrags- och forskningsprojekt som på olika sätt gynnar internets utveckling och ger förutsättningar för internetentreprenörer och utvecklare att ta steget från idéstadie till färdig produkt eller tjänst. Med våra identitetsfederationer förenklar vi inloggning och höjer säkerheten i identitets- och kontohantering för både användare och leverantörer av olika tjänster inom skola, hälso- och sjukvård.

Remissvar

Internetstiftelsens remissvar är begränsat till svar som avser påverkan eller ingrepp i den personliga integriteten.

<u>Generellt</u>

Utredningen har gjort ett grundligt arbete och även lyft de risker som uppstår när tillämpningsområdet utökas. Kraven som ställs på det utökade tillämpningsområdet är höga och genomlysta.

Internetstiftelsen ifrågasätter inte behovet till förbättrade möjligheter att utreda allvarlig brottslighet och betydelsen av preventiva tvångsmedel för att förhindra allvarlig brottslighet. Det är av vikt att de brottsbekämpande myndigheterna får effektiva verktyg för sin verksamhet. Men det behöver påtalas att förslagen innebär en förflyttning mot mer integritetsingripande åtgärder, en förflyttning som sker inte bara med dessa lagförslag utan med flertalet av pågående och kommande lagändringar inom området. När en rättighet inskränks är det högst troligt att rättigheten inte kommer tillbaka.

Befogenheter att förhindra mycket allvarlig brottslighet har sannolikt högt stöd hos stor del av befolkningen, men vi riskerar en ändamålsglidning som kan komma att påverka även andra som inte är inom ett kriminellt nätverk.

Det kan gå att legitimera varje enskild reform avseende tvångsmedel i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas arbete, men sedda tillsammans utgör ett tvångsmedel ett mycket stort ingrepp i den enskildes personliga integritet.

Det har inte presenterats några studier som visar att dessa former av ingrepp i den personliga integriteten kommer att ge en avsevärd effekt och att det därmed skulle vara proportionerligt. Internetstiftelsen ser även en risk med att denna typ av förslag snarare innebär ett sätt att politiskt visa handlingskraft, och då på bekostnad av den enskildes integritet.

Internetstiftelsen vill betona vikten av att förslagen, både redan införda och föreslagna, behöver utvärderas noggrant och konsekvenserna av dem noggrant analyseras.

Undersökningen *Svenskarna och internet* och svenskars oro

Undersökningen *Svenskarna och internet* är Sveriges mest omfattande individundersökningen om svenskarnas internetanvändning. Med rapporten vill Internetstiftelsen bidra med fakta och insikter om hur användningen av internet i Sverige utvecklas. Detta kan ge förutsättningar till att digitaliseringen av det svenska samhället och näringslivet sker på välinformerad grund.

Under de senaste åren ser vi att det finns en utbredd oro över insamling av personliga data bland svenska internetanvändare. Internetanvändarna känner störst oro för att utländska myndigheter samlar in och använder deras personliga data. Nära 9 av 10 känner någon form av oro, varav 5 av 10 känner stor oro. Därefter oroas nästan lika många totalt sett av att storföretag som Facebook och Google samlar in deras personliga data och internetanvändning – varav 4 av 10 känner stor oro. Två tredjedelar oroar sig för att svenska myndigheter samlar in och använder deras personliga data och internetanvändning, varav 3 av 10 känner stor oro. (Källa: Internetstiftelsen, Svenskarna och internet 2021)

De allra flesta internetanvändare begränsar sin internetanvändning på något sätt. Den vanligaste orsaken är att man vill skydda sin integritet på nätet genom att undvika olika sociala medier eller begränsa vilka funktioner olika appar kan använda. (Källa: Internetstiftelsen, Svenskarna och internet 2022).

https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2022/vad-begransar-var-internetanvandning/

https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2021/digital-integritet-och-digital-kallkritik/

I årets rapport fördjupar vi oss i svenska internetanvändares attityder till Polisens möjlighet att ta del av privata nätkonversationer. Datainsamlingen från den första studien för rapporten Svenskarna och internet 2023 är klar inom kort. I mitten av februari har vi möjlighet att återkomma med resultatet i den enskilda frågan.

Remissvar på specifika avsnitt

8.3.3 Utökad användning av preventiva tvångsmedel innebär risker för den personliga integriteten

Utredningen bedömer att införandet av regler om utökad användning av preventiva tvångsmedel innebär att riskerna för intrång i enskildas personliga integritet ökar. Internetstiftelsen instämmer i bedömningen. Som utredningen själv påtalar är det av stor vikt att regleringen utformas på ett sådant sätt att missbruk omöjliggörs och gränsförskjutningar inte förekommer.

8.4.2 Det är proportionerligt att utöka möjligheterna till preventiva tvångsmedel

Utredningen bedömer att det är proportionerligt att införa regler om utökade möjligheter till preventiva tvångsmedel under förutsättning att tillämpningsområdet avgränsas utifrån avvägningar om behov, effektivitet och integritet samt att lagstiftningen omgärdas av kvalifikationskrav och rättssäkerhetsgarantier som kan balansera den ökade risken för intrång i den personliga integriteten.

Internetstiftelsen vill lyfta, som utredningen själv påtalar, att gränsen för vilken tvångsmedelsanvändning som lagstiftaren har tillåtit har på senare tid förskjutits för att möjliggöra effektiva verktyg i kampen mot den allvarliga brottsligheten. Det är av synnerlig vikt att tillämpningsområdet avgränsas utifrån avvägningar om behov, effektivitet och integritet. Internetstiftelsen delar utredningens bedömning att lagstiftningen måste omgärdas av kvalifikationskrav och rättssäkerhetsgarantier som kan balansera den ökade risken för intrång i den personliga integriteten.

Internetstiftelsen ser en konkret risk med tillämpningsglidning, det vill säga att användningen av utökade möjligheter utökas allt eftersom nya behov uppstår. Det är ett faktum att den tekniska utvecklingen sker i en snabb takt och nya behov för de brottsbekämpande myndigheterna kommer att öka i samma takt.

9.3 Kvalifikationskrav inom det utökade tillämpningsområdet

Utredningen föreslår att:

- det utökade tillämpningsområdet ska avgränsas till särskilt allvarlig brottslig verksamhet av visst slag,
- tvångsmedelsanvändningen inom det utökade tillämpningsområdet ska endast komma i fråga när det är av synnerlig vikt för ändamålet med åtgärden,
- det ska ställas ett krav på påtaglig risk för brottslig verksamhet av visst slag inom det utökade tillämpningsområdet,
- preventivlagens grundläggande kvalifikationskrav bör gälla även inom det utökade tillämpningsområdet, samt
- ändamålet med tvångsmedelsanvändningen inom det utökade tillämpningsområdet sa vara att förhindra brott.

Internetstiftelsen anser att detta är, utifrån det behovet som utredningen påtalat föreligger för de brottsbekämpande myndigheterna, tydliga kvalifikationskrav som förhoppningsvis möjliggör att användningen av preventiva tvångsmedel inte används mer än strikt nödvändigt.

9.8 Tillståndsgivarens proportionalitetsbedömning

Utredningen föreslår att ett tillstånd till ett hemligt tvångsmedel enligt det utökade tillämpningsområdet endast ska få meddelas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som tvångsmedlet riktas mot eller för något annat motstående intresse.

Internetstiftelsen vill lyfta att denna proportionalitetsbedömning är av synnerlig vikt för tillståndet.

10.3.1 Domstolsprövning

Utredningen föreslår att frågor om tillstånd till preventiva tvångsmedel enligt det utökade tillämpningsområdet ska prövas av allmän domstol på ansökan av åklagaren.

Internetstiftelsen instämmer i att det bör vara obligatoriskt att frågor om tillstånd bör prövas i allmän domstol för att säkerställa den proportionalitetsbedömning som måste göras.

10.3.2 Interimistiska beslut

Utredningen föreslår att åklagare ska få fatta interimistiskt beslut om preventiva tvångsmedel inom det utökade tillämpningsområdet, om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för möjligheterna att förhindra den brottsliga verksamheten att inhämta rättens tillstånd.

Internetstiftelsen förstår behovet av intermistiskt beslut då det förekommer brådskande och allvarliga fall där en tvångsåtgärd påbörjas utan förhandsprövning. Internetstiftelsen ställer sig dock tveksam till möjligheten, då vi ser det som problematiskt. Detta eftersom den proportionalitetsbedömning som måste göras blir försvagad. Internetstiftelsen vill trycka på, som utredningen själva påtalar, att detta endast bör tillämpas restriktivt.

10.14 Skyddet för privat- och familjelivet samt den personliga integriteten är tillräckligt

Utredningen bedömer att förslaget om ett utökat tillämpningsområde för preventiva tvångsmedel är en ändamålsenlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning för att förhindra allvarlig brottslighet inom kriminella nätverk och den enskildes rätt till skydd för den personliga integriteten. Det finns inte något behov av ytterligare rättssäkerhetsgarantier för att stärka skyddet för privat- och familjelivet samt den personliga integriteten.

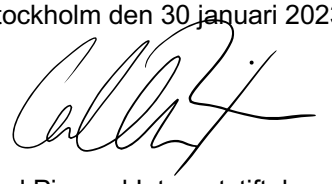
Internetstiftelsen vill återigen påtala den ändamålsglidning som sker med nya tillämpningsområden för tvångsåtgärder, som påverkar den personliga integriteten. Det är av synnerlig vikt att kraven på tydliga och precisa lagregler, förhandskontroll av domstol i närvaro av offentliga ombud, tillsyn och efterhandskontroll samt underrättelse till den som blivit utsatt för tvångsåtgärden upprätthålls, samt dokumentationsskyldigheten följs.

11.1 Den nya lagstiftningen ska tidsbegränsas

Utredningen föreslår att lagstiftningen om det utökade tillämpningsområdet för preventiva tvångsmedel ska tidsbegränsas till att gälla i fem år efter införandet.

Internetstiftelsen delar uppfattningen att lagstiftningen ska vara tidsbegränsad och därefter utvärderas noggrant.

Stockholm den 30 januari 2023

Carl Piva, vd Internetstiftelsen

Filippa Murath, policyansvarig Internetstiftelsen